

การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรม: พระธาตุพนมจากตำนานอุรังคธาตุ
สู่การยกระดับเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม
The Integration of Cultural Capitals: Phra That Phanom from the Legends
of the Urangkhatat to the Upgrade to Being a Cultural World Heritage

ศตพล ใจสabay¹ ศศิธร ล่องเลิศ² มาวิน โทแก้ว³

Sataphol Jaisabai¹ Sasithorn Longlert² Marvin Thokaew³

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม

^{1,2,3}Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonphanom Buddhist campus

Corresponding Author, Email: marwinthokew@gmail.com

Received 11/09/2024 | Revised 25/09/2024 | Accepted 25/09/2024

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาวิเคราะห์ตำนานอุรังคธาตุในฐานะเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม 2. ยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม 3. พัฒนาชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวาร 4) เสนอแนวทางการยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม เป็นการวิจัยแบบผสม กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ 1. พระสงฆ์ 2. ปราชญ์ผู้รู้ 3. ประชาชน 4. ผู้นำชุมชน 5. ภาครัฐ 6. พ่อค้า-แม่ค้า 7. มัคคุเทศก์ท้องถิ่น และ 8. นิสิต ผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ประชากรที่อาศัยใน 2 ประเทศ จำนวน 810 คน สุ่มโดยเจาะจง เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า

1. ตำนานอุรังคธาตุ เป็นวรรณกรรมเชิงศาสนามีเนื้อหาเล่าเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาทั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นความเชื่อดั้งเดิม คือ การเสด็จมาของพระพุทธเจ้าสู่ภูมำพำร้างเพื่อพยากรณ์สถานที่สำหรับประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของประชาชนสองฝั่งโขง

2. การมีส่วนร่วมในการยกพระธาตุพนมเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. จัดตั้งคณะกรรมการ 2. จัดเวทีสาธารณะ 3. จัดกิจกรรมการศึกษา 4. การแลกเปลี่ยนข้อมูล และ 5. ส่งเสริมความร่วมมือ

3. ชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวาร มีค่าประสิทธิภาพ 81.73/83.50 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 และคะแนนทดสอบทักษะด้านการพูดและการฟังภาษาอังกฤษ หลังเรียน ($\bar{X}$ = 20.27) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 16.27) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ผู้อบรมมีความพึงพอใจต่อการใช้ชุดความรู้และหลักสูตรฯในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.45)

4. การยกระดับพระธาตุพนมสู่มรดกโลกทางวัฒนธรรม ควรมีแนวทาง ดังนี้ 1. จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 2. จัดสรรงบประมาณสนับสนุน 3. จัดทำแผนการดำเนินงาน 4. ดำเนินงานตามแผน และมีการติดตาม ประเมินความสำเร็จ 5. ทุกกระบวนการประชาชนมีส่วนร่วม

คำสำคัญ: ทูนาทางวัฒนธรรม; พระธาตุพนม; มรดกโลกทางวัฒนธรรม

Abstract

This research article aims to 1. study and analyze the legend of the Urangkathuthat as a cultural world heritage, 2. elevate Phra That Phanom to become a participatory cultural world heritage, 3. develop a knowledge set and curriculum for communicating tourism activities at Phra That Phanom and its neighboring chedis, and 4. propose guidelines for elevating Phra That Phanom to become a cultural world heritage. Qualitative informants included monks, scholars, local residents, community leaders, government representatives, merchants, local tour guides, and students. Quantitative informants were 810 people living in 2 countries, purposively selected. Research instruments included interviews and questionnaires. The research results found that

1. The Legend of Urangkathathu is a religious text that chronicles the history of Buddhism in both the northeastern region of Thailand and the Lao People's Democratic Republic. It includes an original belief about the Lord Buddha's visit to Phu Kham Phra, during which he prophesied the location for enshrining the Buddha's relics. The legend also highlights the cultural relations between the people on both sides of the Mekong River.

2. The promotion of Phra That Phanom as a world cultural heritage involves five components: 1. committee formation 2. public forums 3. educational activities 4. information exchange and 5. cooperation.

3. The knowledge set and curriculum for communication of tourism activities at Phra That Phanom and Phra That Phra Athit demonstrated an efficiency value of 81.73/83.50, meeting the established criteria of 80/80. Trainees' English speaking and listening skills improved significantly after the training ($p < .05$). Moreover, the trainees expressed high satisfaction with the use of the knowledge set and curriculum ($\bar{X} = 4.45$).

4. The elevation of Phra That Phanom to the level of a cultural world heritage site should be guided by the following principles: 1. Establish a working committee to oversee the process; 2. Allocate a sufficient budget to support the necessary activities; 3. Develop a comprehensive operating plan outlining the steps and timeline for achieving the goal; 4. Implement the plan effectively and monitor progress to ensure success; 5. Foster public participation throughout every stage of the process.

Keywords: cultural capital; Phra That Phanom; cultural world heritage

บทนำ

แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น “นครประวัติศาสตร์” และ “เมืองประวัติศาสตร์” ได้แก่ แหล่งมรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาที่ตั้งอยู่ในบริเวณเกาะเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลกเมือง

ประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวารตั้งอยู่ในเขตตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย และอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จากสภาพความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และคุณค่าอันโดดเด่น กระทั่ง ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็น “แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม” ทำให้ทั้ง 3 จังหวัด กำหนด “วิสัยทัศน์” ของจังหวัดในการเป็นนคร/เมืองแห่งการท่องเที่ยวมรดกโลกทางวัฒนธรรม (ศิริลักษณ์ ตันตยกุล, 2561)

จังหวัดนครพนม เป็นจังหวัดที่กลุ่มชาติพันธุ์เป็นจำนวนค่อนข้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทย มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่แบ่งเป็น 8 ชนเผ่า 2 เชื้อชาติ ประกอบด้วย ไทยอีสาน (ไทลาว), ไทยย้อ (ไทญ้อ) ผู้ไท (ภูไท), ไทยโส้, ไทยกะเลิง, ไทยข่า, ไทยแสก, ไทยกวน, ชาวไทยเชื้อสายจีน และเชื้อสายเวียดนาม มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายท่ามกลางธรรมชาติลุ่มน้ำโขง นครพนมเป็นจังหวัดชายแดนซึ่งตั้งอยู่เลยชายฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ตรงข้ามกับเมืองท่าแขก แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นเมืองที่มีเรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ ตลอดจนวิถีความเป็นอยู่ของคนที่อยู่อาศัยมาแต่โบราณกาล ในฐานะเมืองเก่าเคียงคู่กับอาณาจักรศรีโคตรบูร ซึ่งมีพี่น้องประชาชนอาศัยอยู่ถึง 8 ชนเผ่า 2 เชื้อชาติ และทั้งหมดก็มีศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันไปแต่ก็อยู่กันด้วยความสงบสุขเสมอมา โดยศูนย์รวมจิตใจของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 8 ชนเผ่าและ 2 เชื้อชาติในจังหวัดนครพนมนั้นคือวัดพระธาตุพนม (ศิริลักษณ์ ตันตยกุล, 2561)

วัฒนธรรมและประเพณีการจัดงานเทศกาลนมัสการพระธาตุพนม ระหว่างวันขึ้น 8 ค่ำ จนถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 3 (วันมาฆบูชา) ชาวพุทธทั้งมวลเป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่า “บุญเดือนสาม” ถือเป็นโอกาสอันดีของชาวพุทธที่จะได้นำผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ตามฤดูกาลเป็นพุทธบูชา เป็นประเพณีการถวายข้าวพืชมงคล และการแห่กองบุญของชาวพุทธและข้าโอกาสอันถือเป็นสิริมงคลและมีค่าอย่างยิ่งในชีวิต พระธาตุพนมถือว่าเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจ เป็นศูนย์รวมของการถวายเป็นอภิวินิจฉัยอันเก่าแก่ของสังคมพุทธในแถบลุ่มน้ำโขงแห่งนี้ เพราะนครพนมเคยเป็นที่ตั้งของอาณาจักรโคตรบูรที่เคยมีความเจริญรุ่งเรืองมากในอดีต ในอาณาบริเวณสองฟากฝั่งแม่น้ำโขง อันเป็นที่ตั้งของจังหวัดนครพนม มุกดาหาร และฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงบริเวณแขวงคำม่วน และสุวรรณเขต ในปัจจุบันเป็นดินแดนแห่งการส่งเสริมวัฒนธรรมอันเก่าแก่แห่งหนึ่ง ซึ่งมีประเพณีวัฒนธรรมหลากหลาย เช่น ประเพณีรำบูชาพระธาตุพนม การบายศรีสู่ขวัญ ประเพณีไหลเรือไฟ รำซันหมากเบ็ง รำไทญ้อ รำหางนกยูง รำผู้ไท รำศรีโคตรบูร รำตำนานพระธาตุพนม โดยเฉพาะรำศรีโคตรบูรที่ถูกปรับปรุงให้เป็นชุดรำประจำจังหวัดนครพนม เพื่อแสดงให้ระลึกถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตสืบมาจนปัจจุบัน (คณะกรรมการดำเนินงานเพื่อขอขึ้นทะเบียนพระธาตุพนมเป็นมรดกโลก, 2559)

สำหรับประเทศไทย เรามีมรดกโลกทางวัฒนธรรม 3 แห่งได้แก่ เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและเมืองบริวาร และแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง ส่วนองค์พระธาตุพนม ณ วัดพระธาตุพนมมรรหาวีหาร จังหวัดนครพนม ก็จัดเป็นอีกสถานที่หนึ่ง ซึ่งอยู่ในกระบวนการขั้นตอนเพื่อขอขึ้นเป็นมรดกโลก ซึ่งจัดเป็นเป้าหมายหลักของจังหวัดที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ จังหวัดนครพนมในประเด็นการพัฒนาของจังหวัดเกี่ยวกับคุณภาพทางการท่องเที่ยวและบริการ ด้านการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว ประเพณี ศาสนา ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ธรรมชาติ แสดงให้เห็นว่าองค์พระธาตุพนมจัดเป็นส่วนหลักสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเห็นได้ชัดของจังหวัดนครพนม

ดังนั้น การพัฒนาองค์พระธาตุพนม เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมจำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในระดับนานาชาติ ระดับชาติ และ ระดับท้องถิ่น (พิชิตล พันธ์วัฒนา, 2567) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วม

ตั้งแต่การวางแผนการจัดการการพัฒนาทุกด้าน เช่น การสำรวจความต้องการของชุมชน สังคมและสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องก่อนขอขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก รวมถึงวิถีชีวิต เศรษฐกิจ ประเพณี ของชุมชนท้องถิ่น ถือได้ว่าเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้การพัฒนาองค์พระธาตุพนมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้เป็นมรดกโลกเป็นไปแบบยั่งยืน (Mingming & Bin, 2014) แต่การพัฒนาส่วนใหญ่มุ่งไปที่สถานที่ท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยว การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว อาจจะยังขาดมุมมองของคนในท้องถิ่น จิตใจของผู้คนที่อาศัยอยู่โดยรอบบริเวณแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกยังไม่ได้รับความสนใจนั่นเอง (Takamitsu Jimura, 2011)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ตำนานอุรังคธาตุในฐานะเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของชุมชนสองฝั่งโขง
2. เพื่อยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของประชาชนสองฝั่งโขง
3. เพื่อพัฒนาชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิหาร
4. เพื่อเสนอแนวทางการยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา “การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรม: พระธาตุพนมจากตำนานอุรังคธาตุสู่การยกระดับเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม” การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR : Participatory Action Research) คณะผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษา (Mixed Methodology Research) ทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินงานดังนี้ (ทองใบ สุดซารี, 2549)

1. ผู้วิจัยวางแผนประชุม และภาคีที่เกี่ยวข้องของแต่ละพื้นที่เป้าหมาย
2. จัดประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงานของแผนวิจัย และขอความร่วมมือจากภาคีที่เกี่ยวข้องเป็นพื้นที่เป้าหมาย
3. ผู้วิจัยและภาคีที่เกี่ยวข้องศึกษาบริบทของชุมชนเป้าหมายโดยการจัดเวทีชาวบ้าน สันทนาการกลุ่ม สัมภาษณ์แต่ละกลุ่ม สังเกตการณ์เข้าร่วมของชุมชน ตลอดจนถึงเก็บหลักฐานที่ปรากฏอยู่ในชุมชน
4. สรุปผลการศึกษาวิจัย และให้ข้อเสนอแนะ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้ให้ข้อมูลหลักเชิงคุณภาพ คือ 1. พระภิกษุสงฆ์ 2. ปราชญ์ผู้รู้ 3. ประชาชน 4. ผู้นำท้องถิ่น 5. ตัวแทนภาครัฐ 6. พ่อค้า-แม่ค้า 7. มัคคุเทศก์ท้องถิ่น และ 8. นิสิตที่สนใจเข้าร่วมพัฒนา จำนวน 90 รูป/คน จากโครงการวิจัยย่อย 3 โครงการ
2. ผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ประชากรที่อาศัยในพื้นที่เป้าหมายทั้ง 2 ประเทศ จำนวน 810 รูป/คน จากโครงการวิจัยย่อย 3 โครงการ

2. ตัวแปรที่ศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้มี ดังนี้

ตัวแปรต้น คือ ตำนานอุรังคธาตุ การยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของประชาชนสองฝั่งโขง และ การพัฒนาชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยว พระธาตุพนมและพระธาตุบิหาร

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1. บูรณาการทุนทางวัฒนธรรม 2. ศึกษาแนวทางการจัดการสู่มรดกโลก 3. แนวทางปฏิบัติที่ดีในการเป็นมรดกโลก

3. สถานที่และระยะเวลา

โดยพื้นที่ดำเนินการศึกษาในจังหวัดนครพนม ประเทศไทย และแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว คณะผู้วิจัยมีแผนดำเนินการวิจัย ใช้เวลา 12 เดือน โดยเริ่มดำเนินการระหว่างเดือนตุลาคม 2565 ถึงเดือนกันยายน 2566

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์การวิจัย จำนวน 3 ชุด จากโครงการวิจัยย่อยทั้ง 3 โครงการ
2. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน 3 ชุด ได้แก่ 1. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย “การศึกษาวิเคราะห์ตำนานอุรังคธาตุในฐานะเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของชุมชนสองฝั่งโขง” 2. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย “การยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของประชาชนสองฝั่งโขง” 3. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย “การพัฒนาชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวาร”
3. ชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวาร

สรุปผลการวิจัย

1. ตำนานอุรังคธาตุในฐานะเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของชุมชนสองฝั่งโขง

ตำนานอุรังคธาตุ (อุรังคนิทาน) เป็นวรรณกรรมเชิงศาสนามีเนื้อหาเล่าเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาและบ้านเมืองทั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นอกจากนี้มีความเชื่อดั้งเดิมของชุมชน นั่นคือ การเสด็จมาของพระพุทธเจ้าผู้ก่อกำเนิดเพื่อการก่อกำเนิดในการพยากรณ์สถานที่สำหรับประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุที่ก่อกำเนิดพระธาตุพนม และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของประชาชนสองฝั่งโขงเกี่ยวกับตำนานอุรังคธาตุ ได้แก่ งานนมัสการพระธาตุสองฝั่งโขง งานบุญประเพณีบุญผะเหวด และงานบุญประเพณีสงกรานต์ งานบุญประเพณีแข่งเรือ งานบุญประเพณีไหลเรือไฟ งานบุญประเพณีบุญกฐิน และงานบุญประเพณีลอยกระทง เป็นต้น

2. การยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ของประชาชนสองฝั่งโขง

การมีส่วนร่วมในการยกพระธาตุพนมเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. การจัดตั้งคณะกรรมการ 2. การจัดเวทีสาธารณะ 3. การจัดกิจกรรมการศึกษา 4. การแลกเปลี่ยนข้อมูล และ 5. การส่งเสริมความร่วมมือทุกภาคส่วน

3. การพัฒนาชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวาร เกิดขึ้นจากการสร้างชุดความรู้และนำไปหาประสิทธิภาพของชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวาร โดยผลของการดำเนินการหาจากคะแนนเต็ม 50 คะแนน ผู้ตอบ จำนวน 30 คน มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 81.73/83.50 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 และ คะแนนทดสอบความสามารถด้านการพูดและการฟังภาษาอังกฤษหลังเรียน ($\bar{X}$ = 16.27, S.D.= 4.05) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 20.27, S.D.= 3.38) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ผู้ตอบมี

ความพึงพอใจต่อการใช้ชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบริวารในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45, S.D. = 0.25$)

4. แนวทางการยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม

แนวทางการยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมควรมีแนวทางการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้ 1. จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 2. จังหวัดควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงาน 3. จัดทำแผนการดำเนินงานยกระดับพระธาตุพนมเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม 4. ดำเนินงานตามแผน และติดตาม ประเมินความสำเร็จ จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน 5. ทุกกระบวนการควรให้ประชาชนทุกอำเภอในจังหวัดนครพนม มีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรม: พระธาตุพนมจากตำนานอุรังคธาตุสู่การยกระดับเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม” สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ตำนานอุรังคธาตุในฐานะเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของชุมชนสองฝั่งโขง

ตำนานอุรังคธาตุ (อุรังคนิทาน) เป็นวรรณกรรมเชิงศาสนามีเนื้อหาเล่าเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาและบ้านเมืองทั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นอกจากนี้มีความเชื่อดั้งเดิมของชุมชน นั่นคือ การเสด็จมาของพระพุทธเจ้าสู่ภูมิกำพร้าเพื่อภารกิจในการพยากรณ์สถานที่สำหรับประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุที่ภูมิกำพร้าพระธาตุพนม และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของประชาชนสองฝั่งโขงเกี่ยวกับตำนานอุรังคธาตุ ได้แก่ งานนมัสการพระธาตุสองฝั่งโขง งานบุญประเพณีบุญผะเหวด และงานบุญประเพณีสงกรานต์ งานบุญประเพณีแข่งเรือ งานบุญประเพณีไหลเรือไฟ งานบุญประเพณีบุญกฐิน และงานบุญประเพณีลอยกระทง เป็นต้น สอดคล้องกับ Jokilehto (2005) ที่ได้กล่าวถึงคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมไว้ว่า คุณค่าเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Significance) แสดงออกและมีอิทธิพลต่อความคิด ความนิยมชมชอบ ส่งผลถึงวิถีการดำรงชีพการสืบสมัยเป็นความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ความประหลาดใจ และความชื่นชม ส่งผลต่อการรับรู้สุนทรียภาพซึ่งทำให้เกิดความยินดีและประทับใจ

โดยมีสัญลักษณ์ความศักดิ์สิทธิ์ เพราะพระธาตุพนมปรากฏในตำนานพื้นบ้านและวรรณคดีสะท้อนให้เห็นถึงความศักดิ์สิทธิ์และความยิ่งใหญ่ องค์พระธาตุพนมเปรียบเสมือนเสาหลักทางจิตใจของชุมชน เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คน จัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ด้วยเหตุว่า พระธาตุพนมเป็นโบราณสถานสำคัญคู่บ้านคู่เมืองนครพนมมายาวนานกว่า 2,000 ปี สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอันล้ำค่าของบรรพบุรุษ และเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี

สร้างรายได้ให้กับชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก ส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นและสร้างรายได้ให้กับชุมชน เป็นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยไปยังนานาชาติ สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2552) ที่ได้กล่าวถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม ด้าน คุณค่าเชิงเศรษฐกิจ (Economic Significance) ทรัพยากรวัฒนธรรมมีคุณค่าในการใช้สอยโดยตรง (utilitarian function) เช่น ใช้เป็นภาชนะใส่อาหาร เครื่องมือเครื่องใช้เป็นสถานที่ทำงาน ที่พักอาศัย เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างรายได้เข้าประเทศสำหรับหลายประเทศใน

โลก พระธาตุพนมยังเป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนจากหลากหลายเชื้อชาติและศาสนา เป็นสัญลักษณ์ของความสามัคคีและความปรองดอง และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

2. การยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ของประชาชนสองฝั่งโขง

การมีส่วนร่วมในการยกพระธาตุพนมเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. การจัดตั้งคณะกรรมการ 2. การจัดเวทีสาธารณะ 3. การจัดกิจกรรมการศึกษา 4. การแลกเปลี่ยนข้อมูล และ 5. การส่งเสริมความร่วมมือทุกภาคส่วนสอดคล้อง กับ จิรพันธ์ จันหนิว, ธีระภัทร ประสมสุข, สุรัตน์ ศรีตาเดช และประกอบ สารวรรณ (2565) ที่ได้วิเคราะห์การมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อผลักดันให้เกิดนิทรรศการเกี่ยวกับพระธาตุพนม จัดเวิร์คช็อปเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุพนม และจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเกี่ยวกับตำนานและประวัติศาสตร์ของพระธาตุพนม โดยการมีส่วนร่วมของตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนจากทั้งสองฝั่งโขง สอดคล้องกับ Arnstien, Berkley and William Erwin (สมบัติ นามบุรี, 2562) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วน โดยมิบทบาทที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ตามทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในการทำงานเท่าที่จะสามารถกระทำได้ ทำหน้าที่กำหนดแนวทางและแผนงานในการศึกษาและการอนุรักษ์พระธาตุพนม มีศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับพระธาตุพนม จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับพระธาตุพนม และสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับพระธาตุพนม และเกิดการส่งเสริมความร่วมมือ กับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศ สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างสองฝั่งโขง

3. การพัฒนาชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวาร เกิดขึ้นจากการสร้างชุดความรู้และนำไปหาประสิทธิภาพของชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวาร โดยผลของการดำเนินการหาจากคะแนนเต็ม 50 คะแนน ผู้อบรม จำนวน 30 คน มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ $81.73/83.50$ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ $80/80$ และ คะแนนทดสอบความสามารถด้านการพูดและการฟังภาษาอังกฤษหลังเรียน ($\bar{X} = 16.27$, $S.D. = 4.05$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 20.27$, $S.D. = 3.38$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ผู้อบรมมีความพึงพอใจต่อการใช้ชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวารในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, $S.D. = 0.25$) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นาถฤทัย ทองจันทร์ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาบทเรียนสร้างเสริมความสามารถด้านการฟัง-พูด ภาษาอังกฤษเพื่อการโรงแรม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการโรงแรม วิทยาลัยอาชีวศึกษานครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของบทเรียนสร้างเสริมความสามารถด้านการฟัง-พูดภาษาอังกฤษเพื่อการโรงแรม มีค่าเท่ากับ $80.38/79.86$ ซึ่งมีสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ $75/75$ ถือว่ามีประสิทธิภาพอยู่ใน ระดับดีมาก

4. แนวทางการยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม

แนวทางการยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมควรมีแนวทางการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้ 1. จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 2. จังหวัดควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงาน 3. จัดทำแผนการดำเนินงานยกระดับพระธาตุพนมเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม 4. ดำเนินงานตามแผน และติดตาม ประเมินความสำเร็จ จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน 5. ทุกกระบวนการควรให้ประชาชนทุกอำเภอในจังหวัดนครพนม มีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ Cohen and Uphoff (1980) ที่ได้คิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

โดยมีรูปแบบดังนี้ 1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) 2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) 3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย	ผลผลิตที่เกิดเป็นองค์ความรู้
1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ตำนานอุรังคธาตุในฐานะเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของชุมชนสองฝั่งโขง	1. ได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับบทบาทขององค์พระธาตุพนมจากตำนานอุรังคธาตุด้านวัฒนธรรมความเชื่อที่มีร่วมกัน
2. เพื่อยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของประชาชนสองฝั่งโขง	2. ได้องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมในการยกพระธาตุพนมเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. การจัดตั้งคณะกรรมการร่วม 2. การจัดเวทีสาธารณะ 3. การจัดกิจกรรมการศึกษา 4. การแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้ และ 5. การส่งเสริมความร่วมมือทุกภาคส่วน
3. เพื่อพัฒนาชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวาร	1. ได้ข้อมูลพื้นฐานสำหรับความต้องการจำเป็นนำมาพัฒนาเป็นชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวาร 2. ได้ชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวาร เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง ชุมชนและท้องถิ่น -เพื่อใช้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมงาน ฝึกฝนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษให้เข้าใจ และจดจำคำศัพท์ ประโยคต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวาร 3. ได้พัฒนาชุดความรู้และหลักสูตรฯ ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามมาตรฐาน 80/80 -ได้ทดลองใช้ชุดความรู้และหลักสูตรฯ กับกลุ่มตัวอย่างสอดคล้องกับคุณลักษณะและความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง เนื้อหาสาระเหมาะสม สื่อและกิจกรรมการอบรมตลอดจนการประเมินผลก่อนและหลังการอบรม ที่พัฒนาขึ้น
4. เพื่อเสนอแนวทางการยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม	3. ได้แนวทางการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้ 1. จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน โดยมีหน้าที่ระบุอย่างชัดเจน 2. จังหวัดควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงานของ

วัตถุประสงค์การวิจัย	ผลผลิตที่เกิดเป็นองค์ความรู้
	คณะกรรมการยกระดับพระธาตุพนมเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม 3. จัดทำแผนการดำเนินงานยกระดับพระธาตุพนมเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างชัดเจน เช่น งบประมาณ ตัวชี้วัดความสำเร็จ ประเมินความสำเร็จ ความเสี่ยง การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น 4. ดำเนินงานตามแผนและมีการติดตาม ประเมินความสำเร็จ จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อกำกับติดตามผลของการดำเนินงานเป็นรายไตรมาส 5. ทุกกระบวนการควรให้ประชาชนทุกอำเภอในจังหวัดนครพนม มีส่วนร่วมรับรู้ ประชุม ตัดสินใจ ในการดำเนินงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

- ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
งานชิ้นนี้เป็นการศึกษา การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรม: พระธาตุพนมจากตำนานอูรังศาตสู่การยกระดับเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม ในเชิงนโยบาย
ควรจัดเวทีเสวนาเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทุกกระบวนการของการดำเนินงานเพื่อยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม
- ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
ควรศึกษากระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นใน 3 ช่วง คือ ต้น กลาง ปลาย เพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ไม่คาดคิดที่เกิดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการดำเนินงานเพื่อขอขึ้นทะเบียนพระธาตุพนมเป็นมรดกโลก. (2559). *ยุทธศาสตร์การขอขึ้นทะเบียนพระธาตุพนมเป็นมรดกโลก*. นครพนม: วัดพระธาตุพนม วรมหาวิหาร.
- จิรพันธ์ จันหนิว และคณะ. (2565). *แนวทางการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอคลอง จังหวัดแพร่*.
- นาถฤทัย ทองจันทร์. (2560). *การพัฒนาบทเรียนสร้างเสริมความสามารถด้านการฟัง-พูด ภาษาอังกฤษเพื่อการโรงแรม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการโรงแรม วิทยาลัยอาชีวศึกษานครปฐม*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทองใบ สุดซารี. (2549). *ภาวะผู้นำ : กลไกขับเคลื่อนองค์กรแห่งการเรียนรู้*. อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- พิชศาล พันธุ์วัฒนา. (2565). บทบาทในการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานสถานีดำรงจตาม บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ, *วารสารเมธีวิจัย*, 1 (4) 26.

สมบัติ นามบุรี, (2562). ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในการรัฐประศาสนศาสตร์, *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2 (1) 188-191.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2552). *มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.

อิทธิราชย์ นันชนันตี. (2563). *อู้งานนิทาน* (ปริวรรต). นครพนม: กรมศิลปากร.

Feilden, Bernard & Jokilehto, Jukka. (1993). *Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites*. Rome: ICCROM.

Cohen John M. & Uphoff, Norman T. (1980). *Participation's Place in Rural Development, Seeking Clarity Through Specificity*, World Development.

Jokilehto, J. (2005). *A History of Architecture Conservation*. [n.p.]: Elsevier.

Jimura, Takamitsu. (2011). *The Impact of World Heritage Site Designation on Local Communities—A Case Study of Ogimachi, Shirakawa-mura, Japan*. Tourism Management.